No. 7. 15 JANUARI 1910.

HOLLANDSCH ZUID AFRIKA

MAANDSCHRIFT VOOR DE LEDEN DER NEDERLANDSCH-ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING EN ANDERE BELANGHEBBENDEN

Wij willen niet weder de fout begaan, die onze vaderen een eeuw geleden begaan hebben, door alle verbindingen met onze stamverwanten op geestelijk en stoffelijk gebied te laten varen.

GOUVERNEUR VAN RIEBEEK

Het is ons niet minder om Nederland zelf te doen dan om Zuid-Afrika.

TIEN JAAR GELEDEN: DE SLAG BIJ MAGERSFONTEIN.

De afgeloopen maand was rijk aan herinneringsdagen met betrekking tot den Zuid-Afrikaanschen Oorlog. Van al de feiten, die deze maand voor alle komende tijden gedenkwaardig hebben gemaakt, hebben we de groote overwinning der Republikeinsche troepen bij Magersfontein gekozen om in de kolommen van dit tijdschrift te worden herdacht.

Wat was de oorzaak, dat de honderden der Boeren-commando's de duizenden van het Engelsche leger in korten tijd konden verslaan en dwingen tot een overhaasten terugtocht, een vlucht van troepen, in welker annalen tot dien tijd geen plaats voor zulke beschamende geschiedenis was geweest. Na den geweldigen en bloedigen slag bij de Modderrivier, toen de Burgers, ofschoon niet verslagen, nog eens terugtrokken, om, naar het ervaren en scherpzinnige oordeel van Generaal De la Rey, betere posities op de plaats Magersfontein, meer noordelijk, in te nemen, had Lord Methuen, de Britsche bevelhebber, een tijd lang wachtend door gebracht om zijn leger te versterken, zoowel door toevoer van versche manschappen als van levensmiddelen en munitie. Tot de troepen, die hem daar ter versterking bereikten, behoorde het regiment onder bevel van Generaal Andrew Wauchope, de bekende brigade van Hooglanders, van alle Britsche regimenten zeker datgene dat de schoonste reputatie genoot. Behalve deze Hooglanders kwamen nog eenige regimenten lansiers en een batterij artillerie. Niet dus zwakte, te geringe getal-sterkte bracht aan de Engelschen hier de nederlaag. Ook niet gebrek aan moed en vertrouwen, want hadden zij niet binnen kort tijdsverloop de Boeren-commando's terug gedreven van Belmont tot Graspan (Enslin), van Graspan tot de Modderrivier, van de Modderrivier tot Magersfontein, waar zij zich nu, op bevel van De la Rey, hadden ingegraven in lange „schansen" aan den voet der heuvels van graniet? Noch bestond er vrees, dat de Boeren aanmerkelijke versterkingen zouden verkrijgen, want Generaal Buller hield hun hoofdmacht vast in Natal, Generaal French maakte hun het leven lastig in het Colesberg-district. Ook waren de posities van de Burgers in het Westen niet zoo sterk als zij wel mochten wenschen, al moet worden erkend, dat de keuze van Generaal De la Rey beter was en van scherper veldheersblik getuigde, dan het besluit, waartoe zijn chef, Generaal Cronjé, was gekomen, toen hij bepaalde, dat Spijtfontein, nader aan Kimberley dan Magersfontein, als eerste halte na Modderrivier zou moeten gekozen worden. Had Lord Methuen dan, in ander opzicht, te lang gewacht, alvorens hij de Boeren-posities te Magersfontein aanviel? Ook dat kan niet de oorzaak zijn van zijn nederlaag, aangezien hij niet langer wachtte, dan voor de rust en versterking van zijn troepen noodzakelijk was, en verwacht moest worden, dat ook elders de tijd steeds grooter overwicht aan de Britten moest verschaffen, zoo lang zij de eenmaal ingenomen stellingen konden handhaven.

Wat kan dan de oorzaak zijn van de geweldige ramp,

De spoorweg bij de uitspanning „Fonteinen", nabij Pretoria.

die Lord Methuen en zijn beroemde regimenten trof; — dat Napoleon's axioma: dat de overwinning steeds is aan den kant van het getal, in dezen Oorlog, evenals zoo vele malen daarvoor als daarna, werd gelogenstraft?

Om de ramp te kunnen verklaren, is het noodig, rekening te houden met allerlei factoren, die door de handboeken over strategie en oorlogswetenschap worden verwaarloosd. Wij moeten rekening houden met de nog ongebroken zedelijke kracht der Boeren-commando's, wie noch Belmont, noch Graspan, en nog minder Magersfontein, in hun vertrouwen op hun recht en de naar menschelijke berekening hen beschermende Goddelijke Voorzienigheid, hadden kunnen schokken. Integendeel, reeds waren de eerste tijdingen over de Britsche nederlaag in de Stormbergen tot hen gekomen, zooals ongetwijfeld de geruchten daarover in het Engelsche kamp waren doorgedrongen. Daarbij kwam, dat Lord Methuen's legers voor het eerst, sedert zij den voet op Zuid-Afrika's bodem hadden gezet, hadden te strijden tegen vijanden, die zij niet zagen, die, naar het bevel van hun aanvoerder De la Rey, zich hadden verborgen in hun loopgraven en de kogels en de bommen van het Engelsche geschut over hun hoofden konden laten vliegen en gieren, zonder daardoor noemenswaard verlies te lijden. Eindelijk verkeerde het Engelsche keurkorps, de brigade der Hooglanders, in een uiterst onvoordeeligen toestand. De manschappen hadden nog nooit hun kracht en moed kunnen beproeven in een met moderne middelen, tusschen blanke legers, gevochten strijd. En in de uren vóór den aanval was het gerucht door hun rijen gegaan, dat hun generaal, de moedige en onverschrokken Wauchope, als zijn meening had uitgesproken, dat zijn brigade onnoodig en nutteloos aan groote gevaren werd blootgesteld. Dat hij zelfs zijn eigen dood als gevolg van het waagstuk, hem door Lord Methuen opgedrongen, had voorspeld. De Schotten zijn een bijgeloovig volk, al zoeken hun vertegenwoordigers in de leidende kantoren van de onderwijs-departementen in Zuid-Afrika in den materialist Spencer den hoogepriester van de opvoedkundige wetenschap. Zoo werd de nachtelijke marsch, die door Lord Methuen voor den vroegen morgen van den 10den December 1899 was bevolen, uitgevoerd door troepen, die reeds half overtuigd waren, dat mislukking zou moeten volgen.

De moedeloosheid werd niet weinig verergerd door het woeden van een hevigen storm, een onweer, zooals zelfs in die deelen van Zuid-Afrika een uitzondering is. Den geheelen dag waren zwarte wolken komen opzetten uit de richting van Jacobsdal. Tegen den avond hing een lage, loodblauwe hemel over de dorre, door geen wind-vleugje bewogen zand-vlakte. Toen, plotseling, openden de wolken hun zware flanken, en den ganschen nacht gutsten zij hun inhoud uit over de aarde, die spoedig was veranderd in een ondoorwaadbaar moeras. De oprukkende gelederen, marcheerend als in de „buitenste duisternis", slechts nu en dan doorbroken door fel weerlichten, moesten door richt-lijnen aanraking met elkaar bewaren, terwijl de officieren, gehinderd door een atmosfeer vol electriciteit en de aanwezigheid van tallooze heuvels van ijzerhoudende rots, hun kompassen als nutteloos in de foudralen konden laten. Toch rukten de troepen op in gesloten gelederen, als maakten zij een parade-marsch. Wel waren er officieren, die, toen de posities der Boeren naar schatting niet ver meer konden zijn, den raad gaven om de gelederen losser te formeeren, doch Wauchope, met een sterk geloof in de moreele kracht, welke door een gesloten formatie aan de troepen wordt verleend, weigerde zulken raad te aanvaarden, ... voor het te laat was en de voorste mannen van den troep reeds, als-het-ware, de geweren van de Boeren raakten. Toen kwam het bevel, doch toen waren er andere bezwaren, die verhinderden, dat daaraan snel en behoorlijk kon worden

voldaan, zooals de aanwezigheid van hoopen doorndraad, overgebleven na het doorsnijden der omheiningen op de plaats, waar de ontmoeting van de twee legers plaats vond.

Nog was het duister. De Boeren hadden in den nacht en het ontij den opmarsch niet kunnen waarnemen. Toen, plotseling, het gevaar als uit de diepte voor hen oprees, lieten zij hun Mausers, op goed geluk af, op de naderende menschen-massa spelen. De Hooglanders van de „Black Watch" vielen bij tientallen. Toch marcheerden dezen voort, niet zoo zeer aangevuurd door onbedwingbaren moed, als wel gedwongen door het bewustzijn, dat alles voor hen beter was, elke richting veiliger, dan terugkeer naar de kolken van duisternis, waaruit zij pas waren voortgekomen. Zoo slaagden er enkelen zelfs in, om het einde der Boeren-schansen heen te komen. Doch wat baatte het hun? Zij waren zonder officieren. Zij kenden niet de positie, noch de getalsterkte, noch de troepenverdeeling der Boeren.

Toen dan de dageraad een schijn van licht wierp door het zwart van den nánacht, zagen zij hun massa verdeeld over de wijde vlakte, zonder regelmaat... en waar waren hun officieren? Want voor het eerst van hun leven stonden daar de Hooglanders, zonder op eenigen afstand hun officieren, nù gekleed in khakie, zooals zij, gewapend met een geweer, zooals zij, te kunnen herkennen. Zeker, al hun officieren moesten gedood zijn, gevallen in dien zwarten, onheilvollen nacht. Zoo dwaalden zij, vóór de schansen der Boeren, zoekend hun leiders, zoekend hun regiment, wachtend op het bevel, dat hun dood of redding zou brengen, totdat, eensklaps, de massa werd aangegrepen door de overtuiging: we zijn verloren. Wat zij zagen was alleen, dat de eene makker na den ander viel onder de kogels van den vijand, dien zij niet zagen, getroffen, zij wisten niet van waar. En steeds dunner werden de nu verspreide, verbandlooze troepjes. Steeds sterker werd de overtuiging, die over het veld kroop, op en tegen hen aan, dat alles, alles verloren was. En nog altijd wandelde de dood door hun rangen. De gewonden, tegen het Afrikaansche klimaat en de nu al sterker en brandender wordende zon in hun Hooglandsche kleeding zoo weinig beschut, vloekten en kreunden. Een siddering voer over de levenden. Uur na uur kroop voort. Maar versterkingen, bevelen uit het Hoofd-kwartier, bemoediging, hoop bleef uit.

En toen gebeurde het onvermijdelijke. Een enkel bevel, bestemd voor een gedeelte van een regiment, werd voortgedragen over de vlakte als bedoeld voor het geheele leger; de terugtocht nam een aanvang. Een terugtocht, die spoedig omsloeg in een verwarde vlucht.

De Boeren.... lieten hen vluchten.

Lord Methuen, na zijn beste troepen te hebben verloren, en in Wauchope een van zijn beste generaals, trok terug naar de Modderrivier en nam zijn tijd voor het reorganiseeren, versterken en beter uitrusten van zijn leger.

De werkeloosheid demoraliseerde de Republikeinsche troepen. De tijd versterkte en herstelde het moreel der Britten.

Het einde is bekend.

Gedeelte van den Delagoa-baai Spoorweg (N. Z. A. S. M.). De weg is in de zijde van de bergen uitgehouwen.

DINGAANSDAG 1909.

(Wijze: *Protestanten Bondlied 212.*)

Gelukkig Afrika, zoo g' op Gods waarheid bouwt
en aan Zijn won'dre macht uw ranke kiel vertrouwt!
Heil u, heil driewerf u, zoo gij te allen tijd,
Vereenigd Afrika, maar recht vereenigd zijt!

Uw trouwe Herder waakt, Hij slaapt of sluimert nooit;
Hij brengt de kudde saam, die droevig was verstrooid.
Komt, zweert uw veten af; weest één in Godes kracht,
dan keert de oude roem, want nog: maakt eendracht macht!

MINISTER GENERAAL BOTHA ALS SCHAPEN-EXPERT TE RAMBOUILLET.

Toen Generaal Louis Botha in den aanvang van September l.l. zijn gezondheids-kuur te Kissingen, Duitschland, voltooid had, begaf hij zich o.m. naar Parijs, ten einde een bezoek te brengen aan de 40 kilometer zuidwaarts gelegen gouvernements schapen-fokkerij Rambouillet, waar sedert meer dan twee eeuwen de prachtigste wol-schapen worden geteeld, schapen waarvan de uitnemende hoedanigheden ook in Afrika wel-bekend zijn. De Fransche Regeering staat toe, dat uit den voorraad rammen aan koopers van rasvee zulke exemplaren worden verkocht, waarvan 't behoud niet noodzakelijk wordt geacht voor de doeleinden der wereldberoemde fokkerij.

Brug over de Pompoenspruit. Het Landschap, waarin deze brug gelegen is, tusschen de stations Waterval-Boven en Machadodorp, geeft een duidelijk beeld van de hoogvlakte, genaamd het Hooge Veld.

Dr. F. V. Engelenburg, de redacteur van de *Volkstem*, die tegelijkertijd met Generaal Botha zich te Parijs bevond, genoot 't voorrecht, laatstgenoemde naar Rambouillet te vergezellen en heeft daardoor gelegenheid gehad, Generaal Botha's kennis als schapenboer op onbetwistbare wijze bewezen te zien. Nadat toch de Transvaalsche Eerste Minister, tevens Minister van Landbouw, door den Directeur der befaamde inrichting gebracht was in den ruimen stal, waarbinnen een zestigtal mooie drie-jarige rammen gehuisvest waren, en verlof had bekomen om de dieren, die hij wenschte te koopen, uit te zoeken en aan te wijzen, begaf Generaal Botha zich te midden van de bewegelijke kudde schapen en wees aan den voorman der boerderij een half dozijn rammen aan, die nauwkeurig werden betast en onderzocht, uit welk half dozijn ten slotte door den Generaal een tweetal werd afgezonderd, als in aanmerking komende om voor de Transvaalsche Regeering te worden gekocht.

Hoe groot was niet de verrassing der bezoekers, toen de Directeur verklaarde, tot zijn leedwezen niet in staat te zijn, aan 't verlangen van den bezoeker te voldoen, aangezien deze juist de twee allerbeste rammen uit de gansche kudde had uitgekozen, en dat verkoop dezer twee dieren derhalve niet in 't belang van de inrichting was. En als bewijs van de waarheid zijner woorden, was de Directeur aanstonds bereid, het boek te toonen, waarin elke ram, met zijn verkoopsprijs, stond opgeteekend: inderdaad waren de twee, door Generaal Botha aangewezen dieren de eenige, bij welke geen verkoopprijs vermeld stond, aangezien ze niet voor verkoop in aanmerking mochten komen!

Later vertelde de Directeur nog aan den *Volkstem*-redacteur, hoe 't zijn gewoonte was om, bij aangekondigd bezoek van eventueele liefhebbers van Rambouillet-rammen, vóóruit de beste en niet-verkoopbare dieren te doen verwijderen. Maar toen 't bezoek van Generaal Botha hem van uit Parijs was aangezegd, had hij den voorzorgsmaatregel verzuimd, in de meening, dat de Transvaalsche Premier toch niet de schapen-expert zou wezen, die hij inderdaad gebleken was te zijn! Hij had nu groote spijt, dat hij Gen. Botha's bizondere talenten als schapen-expert te licht had geteld.

Het slot van deze zaak was echter bevredigend genoeg voor Generaal Botha. Want, nadat ruim een uur lang zonder succes bij den Directeur van de Rambouillet-inrichting was aangedrongen, verklaarde de Transvaalsche Premier, dat hij liever, zonder een enkelen ram gekocht te hebben, zou heengaan, dan niet den allerbesten te hebben aangekocht. Ten slotte gaf de Directeur toe en willigde den verkoop van 't prachtige tweetal in. Bij 't afscheid-nemen maakte hij aan Generaal Botha zijn oprecht gemeend kompliment over diens lang niet alledaagsche bekwaamheid als schapen-expert.

Opening van den Delagoa-baai Spoorweg. In het midden President Kruger, rechts van dezen Hoofdrechter Kotzé, links de heer G. A. A. Middelberg, Directeur van de N. Z. A. S. M.

BEVRIJDING.

Ruisende strome,
luisterend woud
nakende kranse [1])
in swijge veroud [2]),
— starende wagters
in verre verskiet,
hopeloos vragend:
wat d'eeuwigheid bied!

In de Stormbergen.

Fluist'rende beke
tinkel-gesels [3]),
erns-bespottend
varens-omhels:
„ons' is die lewe [12])!
„ruim ons die baan;
„sombere woud,
„laat ons gaan, laat ons gaan!"

,Wilde water, waarheen
,o'er [4]) stomp en steen
,geglede?
,Die sprong is gewaag
,in die diepte omlaag;
,wilde water, bedaar,
,daar's dreigend gevaar
,benede;

,daar's boei en gezag,
,wat jou vrijheid wag
,in die lagere woon [5]),
,waar die berge o'er [4]) troon
,in vrede;
,wilde water, waarom
,reinheids heiligdom
,vermede?'

„Daarheen, daarheen,
„waar die rijke lewe
„met strijd en strewe
„ons wag;
„waar die Here, wat [6]) siet,
„in s'n wijsheid gebied,
„om te lij [7])
„en te lach,
„om te breek en te bouw,
„alle vreugde of rouw
„ongeäg,
„tot die Here sal sê [8])
„aan die winde: „gaat lê [8]),
„aan die kragte: „bedaar,
„„'k sal die raaisel verklaar,
„„d'is [9]) volbrag!"

„Ons' is die lewe,
„ruim ons die baan,
„sombere woud
„laat ons gaan, laat ons gaan!
„O'er die klippe gelei, [10])
„deur die gleuwe geglij [11])
„in plooiende vleg,
„met 'n vaart en 'n val
„in die sonnige dal,—
„uit die weg, uit die weg!"

. . . .

O, die wilde prag
en die lewende [12]) lach,
wat die water
laat skater
als groet aan die dag!
Hoe steiger die skuime [13])
in hel-witte pluime
so's [14]) maanhaar-swier
van hengste fier,
geterg in hul [15]) krag,
en in stormende gang
met durwende drang
gevare verag!

JAN F. E. CELLIERS.

Uit: *Die Revier.*

VERKLARINGEN: [1]) Kranse — rotsige heuvel-reeksen. [2]) Oud geworden. [3]) Gesels — gezellig praten. [4]) Over. [5]) Woonstede. [6]) Wat — die dat (betr. v n w.). [7]) Lijden. [8]) Sê — zeggen; lê — leggen (ook liggen). [9]) Dit is, het is. [10]) Over de rotsen geleid. [11]) Door de gleuven (spleten) gegleden. [12]) Lewe — leven. [13]) Skuime, mv. van skuim — schuim. [14]) Zooals. [15]) Hun.

DIE KLIPVISSIE.

In 'n dammetjie [1]) tussen rotse,
Waar die golwe [2]) nie kan klotse,
Swem 'n vissie;
Deur die kristallijne water
Krul sijn lijfie speel'rig [3]) nader
Nes 'n lissie [4]).

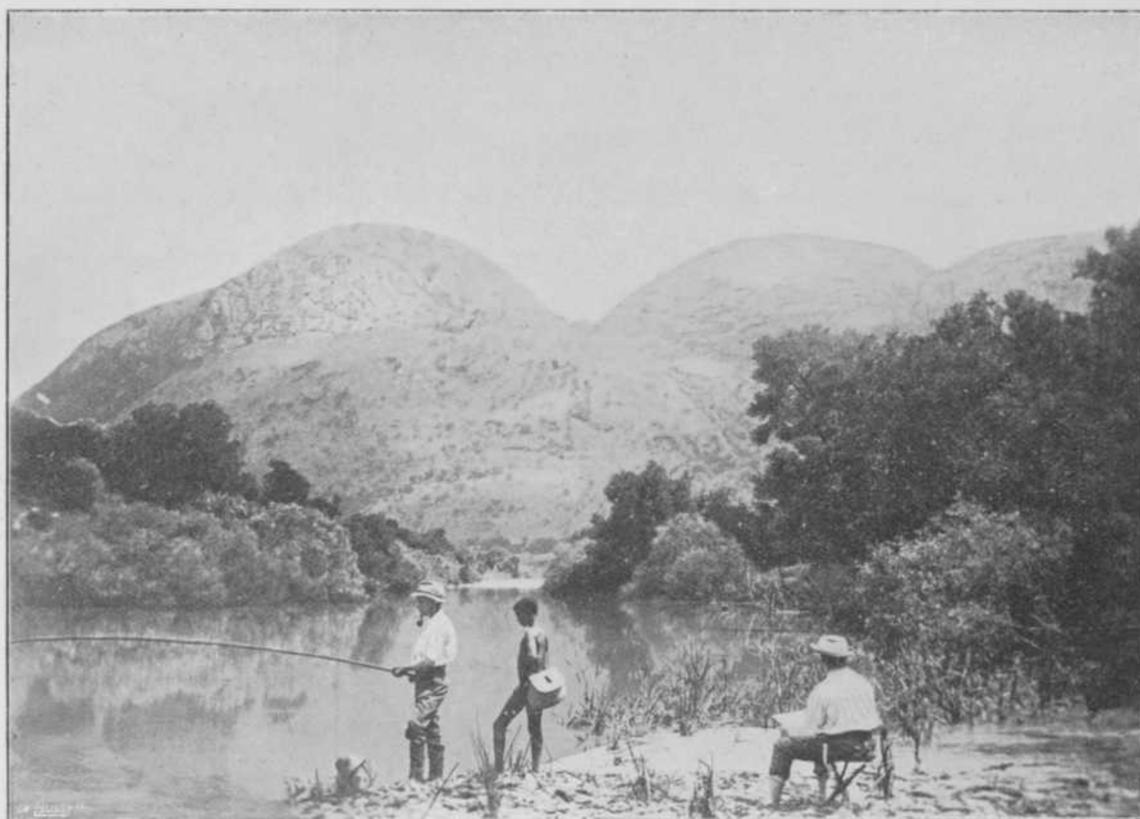
Onder groene seegras-fraings [5]),
Tussen doornig seekastaings [5]),
Glip hij rond;
Met sijn stertjie roei hij kolkies,
Warrel sandjies op in wolkies
Van die grond.

Op sijn ruggie steek daar naaltjies,
Deur sijn kieltjies [12]) sif hij straaltjies
In naar binne;
Onder klippe, nes 'n dassie [13]),
Glij sijn gladde stertjiekwassie,
Roer sijn finne [14]).

Dan weer sprei die skuim in vlokkies
Oor [15]) die poeltjie grijse lokkies
Van die see,
Dek die vissie met hul mantel,
Wijl hij lui daaronder kantel—
Dood tevree.

Vrolik vlieg die blije ure
Binne nouwomgrensend mure
Waar hij dartel,
Totdat ééndag seekatsuiers [20]),
Sluipend agter bamboessluiers,
Wreed hom martel.

Skielik [21]) sluit die kleine lewe,
In 'n hoekie deurgestrewe,
So opsij;
Ingeslote binne wande
Onbewus van wijer lande
Is 't virbij [22]).

Aan de Limpopo-rivier, in het Noorden van Transvaal

Rustloos swaai hij om in bogies,
Loer met wawijd [6]) blinkend ogies
Uit 'n skeurtjie;
Lê [7]) daar kijkend naar die skulpies [8]),
Hoe hul opkruip langs die tulpies [9])
Vóór zijn deurtjie.

Froetlend [10]) soek hij in die sandjies
Met sijn fijne skerpe tandjies
Om sijn kos;
Met sijn waters jaag hij resies [11]);
Agter drijwend dooie bésies
Spoel hul los.

(Uit: *De Goede Hoop.*)

Soms met starend ogie-krale
In die natgeweekte strale
Van die son
Tuur hij wond'rend op naar buite
Deur die dammetjie s'n ruite.
Naar hul bron.

So baljaar [16]) hij sonder kommer
Onder seegewas s'n lommer
Dag na dag,
Nestel saggies in hul voue—
Sijn kombersie [17]) teen [18]) die koue [19])
Van die nag.

Het ook ons nie elk sijn poel,
Waar hij lewenslank in woel
Om sijn brood,
Tot hij opstijg bo [23]) sijn perke,
Opgehef deur swarte vlerke
Van die Dood?

Dan ontluik die gans heelal
Puur deurskijnend als kristal
Vóór ons oog;
Vroeër wijsheid is dan dwaas
Bij die glans van hemels waas
Daar omhoog.

T. B. M.

VERKLARINGEN: 1) Dammetjie, verkleinwoord van dam, kunstmatig aangelegde vergaarbak (of vijver) van water. De verkleinings-uitgang *jie* (*tjie*), in plaats van *je* (*tje*) is in de omstreken van Kaapstad (Westelijke Provincies) in algemeen gebruik. 2) Golven. 3) Speelsch. 4) Net als een lis. 5) Fraings, kastaings — Kaapsche vorm van franje, kastanje, zooals ook baing voor banje — baja (= veel). 6) Wagenwijd. 7) Lê — ligt. 8) Schelpjes. 9) Tulpen, *a:* een Afrikaansche veldbloem, giftig, met lange tulp-achtige bladen en een in de verte op een tulp gelijkende (doch veel kleinere) bloem; doch hier *b:* een op een tulp gelijkende zee-anemoon. 10) Froetel — morrelen, iteratief van wroeten. 11) Resies (*Angl.* = races) jaag — wedloop houden. De „sandjies" spoelen achter drijvende doode diertjes aan. 12) Kieuwtjes. 13) Net als een Klipdas, marmot-achtig diertje, doch grooter. 14) Vinnen. 15) Over. 16) Spelevaren 17) Kleine kombaars = deken. 18) Tegen. 19) Koude. (Het vischje spelevaart bij dag onder „'t lommer van het zeegewas" en nestelt zich des nachts, tot dekking, in de oksels en vouwen der bladeren). 20) Zeekat-zuigers (armen van een inktvisch). 21) Schielijk — vlug. 22) Voorbij. 23) Boven.

OOM FANIE EN DIE SELFBINDER.

Toen ik vanmelewe begin boer het [1]), het ons nog maar min geweet van al die Amerikaanse masinerie [2]) wat tegenwoordig so veel gebruik word. In die dage het ons volop volk [3]) gehad en daar was nie so 'n bisonder behoefte aan arbeidsparende toestelle. In die laatste jare wil die volk mos nie meer op 'n plaas [4]) blij nie en dit gaan moeilik om die werk gedaan te krij, vooral als daar moet geoes [5]) word. Haver snij is nie kind se werk nie, en die *reaper* [6]) is 'n masine wat meer werk kan doen dan 'n kraal [7]) vol kaffers. Maar daar is nog altijd 'n klomp volk nodig om die haver op te binde. Mijn *reaper* was al oud en toen ik voorverlede maal in die dorp was om 'n nieuwe te order [8]), het ik, ongelukkig, met die agent onder andere gepraat oor [9]) die gebrek aan volk en ik vertel hom [10]) toen, dat ik laaste jaar 'n heel boel haver verloor [11]) het, omdat, na die masien gesnij het, ik dit nie bijtijds kon binde om [12]) ik nie genoeg volk gehad het nie, en, deur 'n bui reen [13]) is die meerendeel verniel.

Een zelfbinder, bespannen met zes muilezels, aan het werk.

Als jij met 'n masinerie-agent praat, moet jij net versigtig [14]) wees, want vóór jij weet, waar jij is, het hij jou. Klaa jij [15]), dat daar sprinkhane is, dan los hij jou nie [16]) voor jij 'n gifspuit gekoop het, en seg jij, jij 't 'n goeie jaar gehad, dan perbeer hij om jou 'n nieuwe buggy-kar [17]) aan-te-smeer. Hul is so bij der hand, dat jij oor [9]) niks durf te praat nie.

So het ik, in mij onkunde, en sonder nou einlik [18]) dit te wil hê [19]), 'n *selfbinder* [20]) georder. Maar kijk, die kerel wat die eerste *selfbinder* gemaak het, moet 'n kop gehad het. Daar was meer stukkies in dan in 'n *trapmasine* met engine [21]) en al. Die ding kom daar bij mij aan in omtrent tien duizend dele. Ik was verstom om dit sien. Met die pos het ik 'n boekje en 'n klomp portrette gekrij, wat jou seg, hoe om die ding in makaar te set. Hulle sê [19]) in die boek, dis [22]) so makkelik, dat 'n kind dit kan doen. Elke stuk is genommer en in die boek kan jij sien, waar dit pas. Die portrette was om te wijs, hoe die ding moet lijk, als hij klaar was.

Ik wou eerst 'n man uit die dorp laat kom om die ding in makaar te set, maar toen dag ik weer, dat hij mij daar 'n handvol geld voor sou vrâ [23]), en ik besluit om dit self te doen. Ik het die portrette nauwkeurig bekijk en die boek bestudeer of dit die onderwijswet was, en na 'n week reken ik, ik ken die hele affaire van A. tot Z. Ik begin toen. Die werf [24]) het gelijk naar 'n fabriek. Ik het eers alles mooi uitgelê [19]), hier 'n streep [25]) boute en daar 'n streep ratwiele [26]), alles volgens nommer. Ik het vóór dag begin en laat die aând [27]) krij ik klaar [28]). Ik dag: sie so, nou is dit in orde. Maar helaas! ik vind, daar lê nog twee stukke wat oorig [29]) is. Ik het hulle vergeet [30]). Ik maak toen die binder met 'n boksijl [31]) toe en laat hom staan tot morge. Ik het laat die nag nog die boek studeer en eindelik vind ik die fout. Ik wis nou, waar die stukke moet kom, maar ik moet die hele masine weer uitmekaar neem om hulle in te set.

Die anderdag morge begin ik weer. Alles weer uit mekaar gehaal en mooi in rijë gelê [19]). Laat die nag weer klaar en — wat nou? Tot mij verbasing was daar die slag [32]) vijf stukke oor [9]). Bedruk en moedeloos het ik weer die ding toegemaak en gaan slaap. Eindelik, op die vierde dag, krij ik die ding in orde en ik was klaar om te oes [33]). Bij die tijd [34]) het die bure al gehoor van mij *selfbinder* en, toen ik die dag wil begin oes, was daar 'n klomp van hulle daar om te sien, hoe dit werk. Ik was trots op mijn masine en ik dag, ik sou hulle nou wijs, hoe of een progressieve boer kan werk. Hulle gaan saam landtoe, en partij [35]) loop agter die masine aan en partij blij sit op die draadpale [36]), nes kraaië wat wag vir [37]) iets om naar te hap.

Ons begin toen. Die masine snij vir jou die eerste streep af so mooi as jij kan sien en set die gerwe [38]), mooi met sijlgare [39]) gebind, netjes agter hom [40]) neer, en ik dag, sie-so, nou sal dit gaan. Partij van die aanskouwers se monde hang oop [41]) van admiratie, maar partij was nog nie oortuig [42]) van die nuttigheid van die masine.

Nou, julle moet weet, aan die masine is 'n toestel, waarmee 'n mens [43]) die grote van die gerwe kan reguleer [44]). En met die ding moet daar 'n fout gekom het [45]). Toen ik aan die tweede streep begin, sê [19]) een van die ongelowige Tomasse wat daarbij was, dat dit vir hom lijk [46]) of die gerwe al kleiner word. Ik kijk toen, en was nie eers seker nie, maar dit lijk mij ook so. Ik sê niks,

VERKLARINGEN: [1]) In vroeger tijd, toen ik met mijn boerderij begon.... [2]) Landbouw-machinerie. [3]) Kaffer-werkvolk. [4]) Hoeve. [5]) Geoogst. [6]) Maaimachine. [7]) Van het Portugeesche *coral*, omheinde of ommuurde ruimte, gewoonlijk voor het beschermen van vee; hier in de beteekenis van Kafferdorp. [8]) Bestellen. [9]) Over. [10]) Hem. [11]) Verloren. [12]) Omdat. [13]) Regen. [14]) Voorzichtig. [15]) Klaagt gij. [16]) Laat hij u niet los. [17]) Licht, twee-wielig rijtuig met kap. [18]) Eigenlijk. [19]) Hê — hebben; sê — zeggen; lê — leggen (liggen). [20]) Machine, die graan maait en in garven opbindt. [21]) Dorschmachine met daaraan verbonden locomobiel. [22]) Dit is. [23]) Vragen. [24]) Open ruimte voor de hofstede. [25]) Rij. [26]) Kamraderen. [27]) Avond. [28]) Kwam ik gereed. [29]) Liggen nog twee stukken, die over zijn. [30]) Ik heb ze vergeten. [31]) Zeil, gebruikt voor toedekken van een bok-wagen (groote ossenwagen) en voor het dekken van goederen in het algemeen. [32]) Dezen keer. [33]) Oogsten. [34]) *Anglicisme*: Tegen dien tijd. [35]) Zij gaan mee naar het veld en eenigen.... [36]) Palen (van hout, steen, of ijzer), waarlangs het omheiningsdraad is gespannen. [37]) Voor = op. [38]) Garven. [39]) Dun touw. [40]) Zich. [41]) Open. [42]) Overtuigd. [43]) Men. [44]) Regelen. [45]) Daarmee moet iets verkeerd zijn gegaan. [46]) Dat hem toeschijnt.

want ik dag, dit sal wel reg kom [47]). Maar toen ik bij die onderkant [48]) van die land uitkom, was die gerwe so klein, dat jij bijna met één hand daar-om kan vat [49]).

Ik het gesoek naar die fout; maar, daar ik van masinerie niks af weet nie, kon ik niks verkeerd bespeur nie. Ik ruk so 'n beetje aan die ding en begin aan die derde streep. Die eerste paar gerwe was pragtig mooi, maar, skierlik [50]) hoor ik iets kraak, en daar kom nie meer gerwe nie, maar twee of drie haverstrooië ammekaar [51]) met vijf of ses touwtjies gebinde, en voor ik die osse kon stop, kom daar nou net touwtjies, netjes geknoop, maar daar was niks in nie, en die hawer, wat die skêre snij, lê so maar hot en haar [52]) oor [9]) die land.

En, na ik bedruk, skaam [53]) en moedeloos die kinders gesê het, hulle moet die masine maar weer in die wâenhuis [54]) gaan bêre [55]), kom nog die ergste. Toe die masien so omtrent tien tree van mij was en nes [56]) een, wat in woede weggaan, bij die deur nog 'n ogeblik stil staan om jou nog 'n laaste en verpletterende belediging toe te gooi, so gooi die ding voor mij voete in die land die hele hoop sijlgare [35]) in een bondel. Dit was te veel en mij alreeds gespanne senuwegestel [57]) kon dit nie hou nie.

Kijk! Ik is nie 'n opvliegende mens van geaardheid nie, maar ik het toen los gebreek. Ik het daar en dan [58]) mijn gedagte uitgespreek oor agente, masienmakers en fabriekante in 't algemeen, en mijn *selfbinder* in 't bisonder Een van die kerels, wat daar was, is 'n diaken en hij wou nog vir mij stop [59]), maar toen ik hom sijn eigen geslagsregister begin voorlees, was die lug blauw [60]), dat die son daar amper van donker word.

Jong! as jul weet van iemand, wat 'n eersteklas splinternuwe [61]) *selfbinder* goedkoop wil hê, rekommendeer hom bietjie naar mij toe, neh [62]). Ik het 'n bietjie kontant geld nodig om die volk te betaal, wat mij hawer geoes [35]) het.

Het Westen. JOUBERT REITZ.

VERKLARINGEN: [47]) Het zal wel in orde komen. [48]) Het laagst gelegen gedeelte. [49]) Ze kan omvatten. [50]) Schielijk, al heel spoedig. [51]) Haver-halmen aan elkaar. [52]) De haverhalmen, die de messen van de machine afsnijden, liggen links en rechts door elkaar. [53]) Beschaamd. [54]) Wagenhuis. [55]) Weg-bergen. [56]) Net als. [57]) Zenuwgestel. [58]) *Anglicisme*: onmiddellijk. [59]) Mij doen zwijgen. [60]) Toen ik hem mijn meening over hem zelf zei, werd het zóó heftig.... [61]) Splinternieuwe. [62]) Wil je hem dan naar mij sturen?

EEN NIEUWE TAAL.

De volgende circulaire werd een tijdje geleden door een Engelsche handelsfirma te Durban onder zijn Hollandsch-sprekende clientèle verspreid. St. Nicolaas is voorbij, anders zouden wij dit wonderlijk geschrift gaarne hebben gemaakt tot het onderwerp van een prijsvraag. Als *rebus* kan het althans uitstekend dienst doen. Men oordeele:

„*Van alle obrengselen in Zuit Afrika denken wij, en wij moeten er allen mede instemmen dat Aardappelen leend zichzelf best aan toedanig gebruik op een vrij gebuit van een eerste klas Fertilizer en daarom betaald het prachtig, niet alleen het beste te gebruiken maar gebruik het vrijzinnig Onderzochtingen waren dikwijls gemaakt die besluitelijk bewyzen hebben dat landen die zwaar bemist geweest zijn voor Aarpappelen voor aanstaande tijdperk, twee, drie, of noch meer zakken Mielies per Acre er opleveren dan andere landen zonder de versche Fertilizer er op geplaats is.*

„*De duurste verzameling van eigenaardigheden meest toepasselijk op Aardappelen, dan hersens verbonden met Kapitaal en de nieuwste Machinerie maken kan, en na ons Speciaal Aardappel Fertilizer gebruikt op een vrije wijze natuurlijke omstandigheden geschonken, als het u teleurstellen een voldoenend op gaaf te geven weest er van verzekerd dat u land ongepast is voor deze oest.*"

„*Die* twak (tabak) is sterk", zou de Afrikaner zeggen. En dan zijn de Natalsche Engelschen, en de meerderheid der Engelschen in Zuid-Afrika, nog kwaad, als van hen, tot hun eigen bestwil, verlangd wordt, dat op de scholen goed onderwijs in de Hollandsche taal wordt gegeven. Dat zij, om in den handel vooruit te kunnen komen, kennis van het Hollandsch moeten bezitten, blijkt uit het feit, dat in Natal een Hollandsche circulaire de beste reclame wordt geacht onder de boeren-bevolking. Dat zij goed Hollandsch onderwijs van noode hebben, blijkt uit stijl en spelling van het aangehaalde stuk. Of zouden wij hier met een nieuwe proeve van een wereldtaal te doen hebben?

Leden der Ned. Zuid-Afr. Vereeniging zijn zij, die een jaarlijksche bijdrage betalen van ten minste DRIE gulden. Aanmeldingen bij den Secretaris der plaatselijke afdeelingen of bij den Secretaris van het Hoofdbestuur, Damrak 95, Amsterdam.

Druk van J. H DE BUSSY, AMSTERDAM.